

Remissyttrande från Skydda skogen

gällande SOU 2025:21 -

Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF)

Skydda skogen ser positivt på miljömålsberedningens uppdrag att ta fram förslag för hur Sverige ska kunna leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn. Miljömålsberedningen har haft möjlighet att hitta vägar framåt för att förverkliga dessa mål och presenterar en del bra förslag. Likväl ser Skydda skogen många brister.

Skydda skogen är starkt kritiskt till att utredningen till stor del lägger sitt fokus på att hitta möjligheter att *rapportera* större arealer skyddad natur till EU. Flera av förslagen handlar alltså inte om att öka arealen skyddad natur eller genomföra åtgärder som får faktisk effekt på kolupptag eller biologisk mångfald; istället handlar det om att hitta fördelaktiga sätt att räkna på. Åtgärderna borde istället fokusera på mål om att förbättra och vända den negativa trenden för biologisk mångfald. Risken är stor att utredningens förslag istället bidrar till att merparten av Sveriges unika naturskogar förloras.

Vi efterlyser också ett större fokus på lösningar som *både* bidrar till ökat kolupptag och gynnar biologisk mångfald.

Skydda skogen ser det sammanfattningsvis som osannolikt att nationella och internationella mål för biologisk mångfald och miljö kommer att nås genom miljömålsberedningens förslag.

Om kontinuitet

Natur- och miljövard gynnas av en stabil politik med tydliga och långsiktiga mål och finansiering; det tar tid att bygga upp kompetens och erfarenhet inom förvaltning av skyddad natur. Det är därför oroande att många lovande förslag har tagits bort i sista stund i strid med miljömålsberedningens syfte att nå breda överenskommelser över partigränser. Att utredningen nu i sin slutversion inte är en bred överenskommelse bäddar för att miljöpolitiken kommer att fortsätta ändra kurs vid maktskiftet, med osäker finansiering och ständig omorganisering som följd. Detta innebär i sin tur osäkra förutsättningar för markägare, myndigheter och medborgare.

Om gödsling av skogsmark

Skydda skogen ser negativt på förslagen om ökad skogsgödsling. Forskning visar på negativa effekter på marklevande lavar och trädens motståndskraft mot torka, samt förändring av

artsammansättning i mark och fältskikt. Det är också ifrågasatt om skogsgödsling verkligen bidrar till ökat kolupptag på längre sikt. Därtill är tillverkningen av konstgödsel energikrävande och innebär stora utsläpp av växthusgaser. Att effekterna av skogsgödsling föreslås utredas först efter att gödsling tillåtits i stor skala är mycket oroande och ansvarslöst.

Om skogens kolupptag

I fråga om skogens kolupptag vill vi dels lyfta att skogens främsta klimatnytta är att värna det kol som redan finns lagrat i gamla skogar, och dels att koldioxidutsläpp från skogsprodukter måste kopplas till den tid det tar för utsläppen att betalas tillbaka.

Forskarnas syn, vilken man kan läsa i utredningen på sidan 123, lyfter tydligt vår poäng:

”Den största klimatnyttan från skogen under de närmaste årtiondena fås med åtgärder som förstärker kolsänkan, i synnerhet genom måttligare avverkning, mindre intensiv gallring, förlängda omloppstider, skydd och avsättning inklusive av äldre skog, och anpassning av skogsbruksmetoder för att öka skogens motståndskraft mot skador. Ur ett systemperspektiv är det skogens kolupptag som ger det viktigaste bidraget för att motverka klimatförändringen. Därför kan en ökad intensitet i skogsbruket genom minskade utsläpp från substitution av fossila råvaror inte kompensera för den minskning av kolsänka som avverkningen innebär.”

Dessutom framgår det i utredningen att det finns en stor osäkerhet kring hur stort kolupptaget kommer att bli i framtiden. Ändå visar beräkningarna av kolupptag inte på några större marginaler i händelse av de sämre scenarier som beskrivs, vilket riskerar leda till krav på mycket mer drastiska åtgärder längre fram.

Den största delen av skogsråvaran används idag till kortlivade produkter vilka inom kort tid förbränns som avfall med omedelbara koldioxidutsläpp som följd. Bara om en stor del av produktionen ställdes om till mer långlivade produkter såsom byggnadsvirke skulle klimatnyttan öka; annars frigörs ju det lagrade kolet mer eller mindre direkt till atmosfären igen. Att använda mer träbaserade produkter är alltså inte en lösning om det ökar avverkningstakten samtidigt som kolet inte fortsätter lagras i slutprodukten under mycket lång tid.

Om naturvårdsersättningar och frivillighet/minskad avverkning

Beredningen är tydlig med att det ska vara frivilligt för fastighetsägare och brukare att genomföra de åtgärder som föreslås. Detta kan förvärra miljöproblemen: vi har under många år haft en negativ trend för biologisk mångfald knuten till olika skogstyper och de flesta av Sveriges skogstyper har idag inte så kallad god bevarandestatus. Sverige måste därför lägga resurser på att skydda de små rester av naturskog och urskogsartad skog som ännu finns kvar och arbeta för att det ska vara fördelaktigt för markägare att låta skydda sådan skog. Annars riskerar vi oönskade och allvarliga konsekvenser:

1. **Felaktiga prioriteringar:** åtgärder vidtas på platser där markägare visar intresse, snarare än baserat på vilken natur som är viktigast att skydda för att bevara biologisk mångfald.
2. **Bristande helhetssyn:** de skyddade områdenas placering i landskapet är viktig för att bidra till konnektivitet mellan värdefulla områden; till exempel är detta avgörande för

att skapa spridningskorridorer för hotade arter och mellan områden viktiga för rennäringen.

3. **Slöseri med offentliga medel:** Det finns flera goda förslag i utredningen om ersättningar till markägare som är med och bidrar till ökat nettoupptag av växthusgaser och bevarande av biologisk mångfald. De statliga ersättningar som erbjuds markägare kan dock vara bortkastade om de inte leder till faktiska effekter på biologisk mångfald respektive kolupptag. När staten satsar miljardbelopp på ersättningar är det viktigt att det säkerställs att de åtgärder som ersätts inte är tillfälliga utan får långsiktiga, varaktiga effekter. Detta bör säkerställas med tydliga avtal och krav på återbetalning om effekten inte kvarstår över tid.

Att en hållbar framtida avverkningsvolym dessutom anges till en *högre* nivå än idag tyder på bristande insikt om tillståndet i skogen när det gäller både kolupptag och biologisk mångfald. Som tidigare nämnts behöver skogen som kolsänka förstärkas genom bland annat *minskad* avverkning.

Om restaurering

Det är mindre resurskrävande att vårda befintlig värdefull natur med stor betydelse för biologisk mångfald än att restaurera den. Dessutom riskerar oersättliga värden i befintliga skogar att försvinna för gott innan nya områden blivit restaurerade. Därför får inte restaurering ske till priset av att låta bli att skydda och sköta det vi redan har. Vissa naturtyper är dock i akut behov av restaurering för att vi ska ha kvar funktionella och tillräckligt sammanhängande biotoper som kan bevara de typiska arter som hör till naturtypen, och om vi ska nå miljömålen kommer det på sikt att behövas storskalig restaurering, eftersom det helt enkelt saknas tillräckligt mycket skog med höga naturvärden.

Om naturskog och gammal skog

Skydda skogen ser mycket allvarligt på att definitionen av naturskogar har begränsats till ”gammal skog” enligt grundtevägd beståndsålder. Det är ett ensidigt och okunnigt perspektiv på naturskog; många arter är ju beroende av *kontinuitet i livsmiljön* och kan därför ha sin livsmiljö i, till exempel, en skog där man plockhuggit en del av de äldre träden och därmed sänkt beståndsåldern. Grundtevägd medelålder avspeglar heller inte den ekologiska vikten av överståndare vilka definitionsmässigt är betydligt äldre än genomsnittet för en skog. En naturskog är tvärtom en miljö av variation och mångfald där enstaka träd kan vara månghundraåriga medan andra är telningar. Det viktiga att ta hänsyn till är alltså kontinuitet och *ekosystemålder* – den tid som en skog tillhandahållit stabila miljöer för olika arter – snarare än trädens ”genomsnittliga” ålder. Forskningen visar att denna kontinuitet bryts vid en kalavverkning och att många arter därför försvinner från området och att de kräver mer än en omloppstid för att åter etablera sig och därför aldrig kommer tillbaka om skogsbruket fortsätter.

Endast en tredjedel av den naturskog som finns kvar i Sverige och som inte idag är skyddad uppfyller den föreslagna definitionen på naturskog. Utredningens förslag till definition går

mycket riktigt emot vägledningen utifrån EU:s arbete med frågan, där det tydligt framgår att många aspekter behöver tas i beaktande, dock *inte* just genomsnittsålder.

Utredningens uppdrag har varit att ta fram en strategi för “hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn” – det vill säga bromsa förlusten av biologisk mångfald. Att begränsa begreppet naturskog till definitioner för ”gammal skog” undergräver det uppdraget. Den fjällnära skogen med sina unika naturvärden borde vara övervägande för att uppnå Sveriges internationella åtaganden, men inga specifika åtgärder för denna ges i utredningen. Risken är nu stor att merparten av Sveriges unika naturskogar förloras. Staten måste ta på sig ansvaret för att dessa skogar skyddas istället för att lämna markägare i ovisshet om ersättningar.

För Skydda Skogen,

Elin Götmark, talesperson